© ВІЗЕР Світлана
кандидат історичних наук, доцент, завідувачка кафедри історії та етнології України Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, вул. Освіти, 6, Київ, Україна, 03037 (s.o.vizer@udu.edu.ua)

© ТЕЛЕГУЗ Ірина
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та етнології України Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, вул. Освіти, 6, Київ, Україна, 03037 (i.o.teleguz@udu.edu.ua)

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «БОРИСЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ»

24 листопада 2023 року на історичному факультеті Українського державного університету імені Михайла Драгоманова на вшанування пам'яті доктора історичних наук, професора Володимира Йосиповича Борисенка відбулася Всеукраїнська наукова конференція «Борисенківські читання».

Захід було приурочено першим роковинам упокоєння Володимира Борисенка (22.11.1942 – 21.11.2022), відомого історика, засновника і багатолітнього завідувача кафедри історії України на історичному факультеті університету імені Михайла Драгоманова. Водночас, ця подія стала створенням ще одного наукового майданчика для обміну досвідом, дискусій, обговорення науково та суспільно важливих проблем української та світової історії, методики та методології навчання.

Конференція зібрала широке коло учасників – учнів, друзів, колег професора В. Й. Борисенка, що сьогодні представляють наукову та викладацьку спільноту України. Поряд із кафедрою історії та етнології України (раніше – кафедра історії України) співорганізаторами проведення конференції стали Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Державний університет «Житомирська політехніка».

З вітанням до учасників конференції звернувся проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор фізико-математичних наук, професор Григорій Торбін. Він наголосив на важливості проведення заходів такого формату, відзначивши професора В. Й. Борисенка як засновника першої кафедри вітчизняної історії у педагогічних ЗВО України ще в далекому 1990 році. Декан історичного факультету, кандидат історичних наук, професор Тетяна Мелещенко підкреслила значущість наукової та викладацької діяльності професора В. Й. Борисенка, його внесоку в розвиток української науки та

становлення сучасного історичного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Своїми спогадами про професора поділились його колеги, учні, друзі. Зокрема, з коротким словом пам'яті виступили кандидат історичних наук, доцент, а нині завідувачка кафедри історії та етнології України Світлана Візер, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та соціально-політичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Іван Дробот, кандидат історичних наук, професор, завідувачка кафедри методології та методики суспільних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Тетяна Ладиченко, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка Віталій Щербак, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України середніх віків і раннього нового часу Інституту історії України НАН України Олена Дзюба, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету «Житомирська політехніка» Андрій Шевчук, доктор історичних наук, професор Володимир Сергійчук, доктор історичних наук, професор, завідувачка кафедри історії і культури України та спеціальних історичних дисциплін Університету Григорія Сковороди в Переяславі Валентина Молоткіна.

У роботі конференції взяв участь і син Володимира Йосиповича – Мирослав Борисенко, доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а нині – воїн Збройних Сил України. Він наголосив на сміливості свого батька, який з початку 90-х років XX ст. розробив нову концепцію історії України та цілеспрямовано, долаючи численні труднощі, відстоював її визначальні положення, обґрунтовував їх у численних публікаціях та реалізовував у навчальному процесі в драгоманівському університеті. Ключовою тезою цієї концепції було положення про трактування подій середини XVII ст. як національної революції в Україні.

Другу частину пленарного засідання склали наукові доповіді відомих українських вчених, які охопили широку проблематику вітчизняної історії від XVII – до початку XXI ст. Так, з ґрунтовною доповіддю «Несвоєчасні» думки Михайла Драгоманова» виступив доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та археології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, багатолітній друг і колега Володимира Йосиповича Михайло Журба. Доповідач наголосив на унікальності поглядів Михайла Драгоманова, енциклопедичності його знань і наукових досліджень. Актуальними для сьогодення прозвучали тези про небезпеку міфологізації історії, на чому наголошував М. Драгоманов, про спростування мислителем фактів фальсифікації історії російськими вченими та ідеологами в другій половині XIX ст.

З аналізом соціально-економічних процесів Гетьманщини другої половини XVII ст. в розрізі досліджень нумізматики та наукових пошуків В. Й. Борисенка виступив доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Олександр Потильчак. Доповідач акцентував, що попри укладення українсько-московського договору 1654 р. та поступовий процес інкорпорації Лівобережної України в політичну систему Московської держави, європеїзований та базований на талері грошовий ринок Гетьманщини ще понад піввіку залишався фактично ізольованим та незалежним.

У світ міського простору Умані на зламі XIX – XX ст. занурив учасників конференції кандидат історичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри всесвітньої історії та методик навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, докторант Володимира Йосиповича Ігор Кривошея. Місто Умань постало перед слухачами як приклад міського життя на фронтирі. При чому автор виокремив відразу кілька важливих кордонів: географічний, цивілізаційний, військовий, політичний, етноконфесійний, культурний, і довів, що вони так само відчувались і діяли в організації міської спільноти наприкінці XIX – на початку XX ст. В результаті в Умані сформувалась своєрідна різноетнічна та поліконфесійна громада, де поряд жили, взаємодіяли, конфліктували та шукали компромісів українці, євреї, поляки, росіяни, вірмени, молдавани.

Друга світова війна залишається важливою темою наукових досліджень, більше того в сучасній українській історіографії відбувається переосмислення багатьох аспектів військової історії, остаточний відхід від совєтських наративів у трактуванні подій й наслідків Другої світової війни для українців та європейської спільноти. В такому контексті прозвучала доповідь кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України та всесвітньої історії Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, аспіранта та докторанта Володимира Йосиповича Олександра Чорного. Доповідач проаналізував найбільш дискусійні моменти та стереотипні судження щодо форсування Дніпра військами Червоної армії восени 1943 р., що відображені в науковій, навчальній та публіцистичній літературі.

Непідробний інтерес учасників конференції викликала наукова розвідка ще одного учня та колеги Володимира Йосиповича кандидата історичних наук, доцента, завідувача відділу історії нових незалежних держав Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» Андрія Бульвінського. Доповідач зосередився на аналізі доктринальних документів Росії за пострадянські десятиліття, які відображають ставлення російської влади до України. У концептуальному баченні російської еліти дослідник прослідкував чітко виражені зміни від сприйняття України як дружньої країни й стратегічного партнера до заперечення самого факту

існування Української держави та посягання на українські землі як історично російські території.

Робота конференції продовжилася на секційних засіданнях, де було обговорено широкий спектр актуальних для сьогодення питань. В дискусіях взяли активну участь і професійні вчені, і молоді дослідники – аспіранти та студенти історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, факультету історії, бізнес-освіти та права Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка, історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, факультету національної безпеки, права та міжнародних відносин Державного університету «Житомирська політехніка», навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, педагогічного факультету Миколаївського національного університету імені Василя Сухомлинського. Важливо, що здобувачі освіти, які роблять перші кроки в своїх наукових студіях, мали можливість зустрітись з відомими дослідниками та презентувати свої напрацювання перед науковою аудиторією.

Організатори конференції щиро вдячні всім, хто відгукнувся на їх пропозицію провести такий науковий форум. Сподіваємось, що це стане гарною традицією – збиратись щороку наприкінці листопада на наукові дискусії в університеті Драгоманова.

Надійшла до редколегії | Received 02.03.2024
Рекомендована до друку | Accepted 27.06.2024